

اصول قانون اساسی

در تونظرات شورای نگهبان

عنوان

اصل پنجاه و یکم

شماره مسلسل: ۱۳۹۳۰۱۵۸

تاریخ: ۱۳۹۳/۱۰/۶

شناسنامه

عنوان:

اصول قانون اساسی در پرتو نظرات شورای نگهبان

اصل پنجاه و یکم

تدوین:

محمد فتحی

ناظر علمی:

کاظم کوهی

شماره مسلسل: ۱۳۹۳۰۱۵۸

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳/۱۰/۶

پژوهشکده شورای نگهبان

فهرست مطالب

- ۲..... اصل پنجاه و یکم.....
- ۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی..... ۲
- ۱-۱. نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه راجع به موافقتنامه حمل و نقل بین‌المللی از طریق جاده بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری عربی سوریه..... ۲
- ۱-۲. نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه بودجه سال ۱۳۷۱ کل کشور..... ۲
- ۱-۳. نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه تشکیل شوراهای آموزش و پرورش در استان ها، شهرستان‌ها و مناطق کشور..... ۳
- ۱-۴. نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه اجازه تغییر درصدهای حقوق گمرکی براساس برخی از موافقتنامه‌های مصوب مجلس شورای اسلامی..... ۳
- ۱-۵. نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران..... ۴
- ۱-۶. نظر شورای نگهبان در خصوص لایحه اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی..... ۵
- ۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران..... ۶
- ۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان..... ۶
- ۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی..... ۶
- ۵- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان..... ۶

اصل پنجاه و یکم

هیچ نوع مالیات وضع نمی‌شود مگر به موجب قانون. موارد معافیت و بخشودگی و تخفیف مالیاتی به موجب قانون مشخص می‌شود.

۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

۱-۱. نظر شماره ۲۷۹۱ مورخ ۱۳۶۳/۱۱/۱۶ شورای نگهبان در خصوص لایحه راجع به موافقتنامه حمل و نقل بین‌المللی از طریق جاده بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری عربی سوریه مصوب ۱۳۶۳/۱۰/۱۸ مجلس شورای اسلامی: ۱-۱-۱. ذیل ماده (۱۰)^۱ که ظاهراً لغو و یا کاهش مالیات را در اختیار دولت گذاشته، مغایر با اصل ۵۱ قانون اساسی است که موارد معافیت و بخشودگی و تخفیف مالیاتی را به موجب قانون دانسته است.

۲-۱. نظر شماره ۲۵۴۲ مورخ ۱۳۷۰/۱۱/۱۰ شورای نگهبان در خصوص لایحه بودجه سال ۱۳۷۱ کل کشور، مصوب ۱۳۷۰/۱۱/۱۰ مجلس شورای اسلامی:

۱-۲-۱. در مورد تبصره (۱۶)، با توجه به تجربه عملی و قطعی که در برخورد بعضی از دستگاه‌های اجرایی در زمینه خودیاری و مشارکت مردم به‌دست آمده است، اجازه مقرر در بند (۱) (الف) تبصره (۱۶)^۲ مبنی بر استفاده دستگاه‌ها و دانشگاه‌ها و مؤسسات

۱. ماده ۱۰- متصدیان حمل و نقل هر یک از طرفین متعاقد به لحاظ انجام خدمات حمل و نقل جاده‌ای در سرزمین طرف متعاقد دیگر به پرداخت مالیات‌ها، عوارض و هزینه خدماتی که به موجب قوانین و مقررات ملی طرف متعاقد اخیرالذکر مقرر گردیده ملزم می‌باشند؛ با این وجود چنانچه مقصد نهایی مسافر و یا کالا سرزمین یکی از طرفین متعاقد باشد، می‌توان مالیات‌ها، عوارض و هزینه‌های مذکور را لغو نمود و یا میزان آن را کاهش داد.

[لوح حق] قانون فوق در تاریخ ۱۳۶۳/۱۰/۱۸ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده و ابهام آن در جهت تأمین نظر مورخ ۱۳۶۳/۱۱/۱۶ شورای محترم نگهبان با امضای صورت مورخ ۱۳۶۴/۹/۱۹ نمایندگان دو دولت رفع و در جلسه ۱۳۶۵/۲/۱۶ به اطلاع مجلس رسیده است.

[لوح دولت] لایحه قانونی فوق در جلسه روز سه‌شنبه هجدهم دی‌ماه یک هزار و سیصد و سه مجلس به تصویب رسیده و اجرای آن موکول به تأمین نظرات شورای محترم نگهبان مذکور در نامه شماره ۲۷۹۱ مورخ ۱۳۶۳/۱۱/۱۶ می‌باشد.

۲. تبصره ۱۶-

الف-

آموزش عالی از خودیاری و مشارکت مردم، در واقع اجازه دریافت مبالغی به تعیین خود دستگاه‌ها تحت عنوان خودیاری از مراجعین می‌باشد و این امر در حقیقت نوعی اخذ مالیات است که وفق اصل ۵۱ قانون اساسی بایستی به حکم قانون وضع شود و نمی‌توان آن را در اختیار دستگاه‌های اجرایی گذاشت و اگر عنوان مالیات نداشته باشد، اخذ آن محمل قانونی ندارد؛ بنابراین بند (الف) تبصره فوق‌الذکر، مغایر قانون اساسی و نیز مغایر موازین شرع شناخته شد.

۱-۳. نظر شماره ۵۵۹۸ مورخ ۱۳۷۲/۹/۱۱ شورای نگهبان در خصوص لایحه تشکیل شوراهای آموزش و پرورش در استان‌ها، شهرستان‌ها و مناطق کشور مصوب ۱۳۷۲/۹/۳ مجلس شورای اسلامی:

۱-۳-۱. اطلاق بند (۱۲) ماده (۸)،^۱ به لحاظ اینکه احیاناً موجب الزام مردم به پرداخت وجوهی خواهد شد، مغایر اصل سی‌ام و در مواردی مغایر اصل پنجاه و یکم قانون اساسی شناخته شد.

۱-۴. نظر شماره ۷۴/۲۱/۱۶۱۷ مورخ ۱۳۷۴/۱۲/۲۷ شورای نگهبان در خصوص

۱- کلیه دستگاه‌های اجرایی استانی می‌توانند در جهت اجراء و تکمیل پروژه‌های عمرانی خود از خودیاری و مشارکت مردم استفاده نمایند و همچنین کلیه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی وابسته به وزارتخانه‌های فرهنگ و آموزش عالی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای وابسته به وزارت کار و امور اجتماعی می‌توانند در جهت اجراء و تکمیل و توسعه خوابگاه‌ها و غذاخوری‌ها از محل خودیاری و مشارکت مردم استفاده نمایند.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۷۰/۱۱/۱۰ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

تبصره ۱۶-

الف-

۱- مبلغ چهل و دو میلیارد (۴۲/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال اعتبار منظور در ردیف (۵۰۳۰۷۹) قسمت چهارم این قانون به پروژه‌های کوچک جدید و تکمیل پروژه‌های نیمه تمام استانی که در مناطق عشایری و بخش‌های محروم و دهستان‌های محروم واقع؛ در بخش‌های برخوردار حداقل ده درصد (۱۰٪) و حداکثر پانزده درصد (۱۵٪) و در سایر بخش‌ها و روستاها حداقل سی درصد (۳۰٪) و در شهرها پنجاه درصد (۵۰٪) اعتبار آنها به وسیله مردم (اعم از نقدی و جنسی، منقول و غیرمنقول و نیروی انسانی) تأمین شود، اختصاص می‌یابد. اعتبار هر استان به پیشنهاد استاندار و یا مسئول دستگاه اجرایی مربوط و تصویب کمیته برنامه‌ریزی استان بین طرح‌ها و پروژه‌های مذکور توزیع خواهد گردید.

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل سی‌ام، شماره ۱-۲-۲.

لایحه اجازه تغییر در صدهای حقوق گمرکی بر اساس برخی از موافقتنامه‌های مصوب مجلس شورای اسلامی مصوب ۱۳۷۴/۱۲/۲۳ مجلس شورای اسلامی:

۱-۴-۱. ماده واحده، مغایر اصل ۵۱ قانون اساسی شناخته شد.^۱

۱-۵. نظر شماره ۷۸/۲۱/۵۸۵۸ مورخ ۱۳۷۸/۹/۳۰ و نظر شماره ۷۸/۲۱/۵۸۷۴ مورخ ۱۳۷۸/۱۰/۲ شورای نگهبان در خصوص لایحه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۸/۹/۷ مجلس شورای اسلامی:

۱-۵-۱. ماده (۵۱)^۲ چون اجازه معافیت مالیاتی را نیز به دولت واگذار نموده، خلاف

۱. ماده واحده- به دولت اجازه داده می‌شود که در چارچوب موافقتنامه نظام جهانی ترجیحات بازرگانی بین کشورهای در حال توسعه مصوب ۱۳۷۰، موافقتنامه نظام ترجیحات تجاری میان کشورهای اسلامی مصوب ۱۳۷۱، قانون پروتکل اصلاحی عهدنامه ازبیر مصوب اسفند ۱۳۷۱، با رعایت مصالح نظام جمهوری اسلامی ایران و توازن امتیازات متبادله نسبت به تغییر و اصلاح فهرست کالاها و همچنین کاهش یا حذف حقوق گمرکی، موانع غیرتعرفه‌ای و شبه تعرفه‌ای اقدام لازم معمول دارد.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۷۵/۲/۹ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده واحده- به دولت اجازه داده می‌شود که در چارچوب موافقتنامه نظام جهانی ترجیحات بازرگانی بین کشورهای در حال توسعه مصوب ۱۳۷۰، موافقتنامه نظام ترجیحات تجاری میان کشورهای اسلامی مصوب ۱۳۷۱، قانون پروتکل اصلاحی عهدنامه ازبیر مصوب اسفند ۱۳۷۱، با رعایت مصالح نظام جمهوری اسلامی ایران و توازن امتیازات متبادله نسبت به تغییر و اصلاح فهرست کالاها و یا تغییر امتیازات متبادله مطابق با قوانین مربوطه، موانع غیرتعرفه‌ای و شبه تعرفه‌ای اقدام لازم معمول دارد.

۲. ماده ۵۱- به دولت اجازه داده می‌شود به منظور ایجاد اشتغال در مناطق کمتر توسعه یافته:

الف- معافیت‌های مالیاتی و همچنین حقوق و عوارض دولتی برای سرمایه‌گذارانی که در این مناطق اقدام به سرمایه‌گذاری می‌نمایند، طبق آیین‌نامه‌ای که بنا به پیشنهاد وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی و صنایع و کار و امور اجتماعی و سازمان برنامه و بودجه به تصویب هیئت دولت می‌رسد در طول سالیان اجرای برنامه در نظر بگیرد.

ب- ...

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۷۸/۱۲/۱۵ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۵۱- به دولت اجازه داده می‌شود به منظور ایجاد اشتغال در مناطق کمتر توسعه یافته:

الف- معافیت‌های مالیاتی و همچنین حقوق و عوارض دولتی برای سرمایه‌گذارانی که در این مناطق اقدام به سرمایه‌گذاری می‌نمایند، طبق آیین‌نامه‌ای که بنا به پیشنهاد وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی و صنایع و کار و امور اجتماعی و سازمان برنامه و بودجه به تصویب هیئت دولت می‌رسد در طول سالیان اجرای برنامه در نظر بگیرد.

ب- ...

نظر شماره ۷۸/۲۱/۶۳۵۵ مورخ ۱۳۷۸/۱۲/۲۱ شورای نگهبان در خصوص لایحه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۸/۱۲/۱۵ مجلس شورای اسلامی:

... ایراد سابق شورا رفع نشده و اشکال مذکور در آن در خصوص ماده (۵۱) به قوت خود باقی است.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۷۸/۱۲/۲۴ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

اصل ۵۱ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۶. نظر شماره ۸۱/۳۰/۲۱۹۰ مورخ ۱۳۸۱/۱۰/۱۲ شورای نگهبان در خصوص لایحه اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب ۱۳۸۱/۹/۱۹ مجلس شورای اسلامی:

۱-۶-۱. وجوه موضوع بند «ط» ماده (۴)^۱ چنانچه مالیات باشد، چون مطابق اصل ۵۱ قانون اساسی باید به موجب قانون وضع گردد، لذا این بند از این جهت مغایر اصل مذکور می‌باشد و اگر منظور وجوه دیگری غیر از مالیات باشد، چون وضع آن از امور تقنینی است باید توسط مجلس شورای اسلامی تعیین و یا ضوابط آن مشخص شود؛ لذا این بند از این جهت نیز مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۶-۲. مالیات موضوع بند «ی» ماده (۴)^۲ مطابق اصل ۵۱ قانون اساسی باید به

صدر بند (الف) ماده (۵۱) بدین شرح اصلاح شد:

معافیت از حقوق و عوارض دولتی برای سرمایه‌گذارانی که در این مناطق اقدام به سرمایه‌گذاری می‌نمایند، طبق آیین‌نامه‌ای که بنا به پیشنهاد وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی و صنایع و کار و امور اجتماعی و سازمان برنامه و بودجه به تصویب هیئت دولت می‌رسد در طول سالیان اجرای برنامه در نظر بگیرد.

۱. ماده ۴- مالیات و عوارض دریافتی از برخی خدمات به شرح زیر تعیین می‌گردد:

الف- ...

ط- به دولت اجازه داده می‌شود به پیشنهاد کارگروهی متشکل از وزیر امور اقتصادی و دارایی (رئیس)، وزیر بازرگانی، وزیر ذی‌ربط و رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، وجوهی بابت صدور انواع کارت‌ها و مجوزهای مربوط به فعالیت‌های اقتصادی، بازرگانی، تولیدی، صنعتی، خدماتی، معدنی و یا تأسیس مراکز مربوط دریافت و به حساب درآمد عمومی (نزد خزانه‌داری کل کشور) واریز نماید.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۱/۱۰/۲۲ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

بند (ط) به شرح ذیل اصلاح گردید:

ط- به پیشنهاد کارگروهی متشکل از وزیر امور اقتصادی و دارایی (رئیس)، وزیر بازرگانی، وزیر ذی‌ربط و رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و تصویب هیئت وزیران، وجوهی بابت صدور، تمدید و یا اصلاح انواع کارت‌ها و مجوزهای مربوط به فعالیت موضوع مواد (۲۴) و (۲۶) و (۴۷) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ و ماده (۸۰) قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین مصوب ۱۳۷۳/۱۲/۲۸ از متقاضیان دریافت و به حساب درآمد عمومی (نزد خزانه‌داری کل کشور) واریز می‌گردد.

۲. ماده ۴- ...

موجب قانون وضع گردد؛ لذا این بند از این جهت مغایر اصل مذکور شناخته شد. همچنین وضع عوارض موضوع بند فوق‌الذکر از امور تقنینی است، باید توسط مجلس شورای اسلامی تعیین و یا ضوابط آن مشخص شود؛ لذا این بند از این جهت نیز مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی شناخته شد.

۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران

۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان

۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی

۵- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان

الف- ...

ی- به دولت اجازه داده می‌شود به پیشنهاد کارگروهی متشکل از وزیران کشور (رئیس)، امور اقتصادی و دارایی، فرهنگ و ارشاد اسلامی و راه و ترابری، وجوهی (به عنوان مالیات و عوارض) بابت خروج مسافر از مرزهای هوایی، زمینی و دریایی دریافت و به حساب درآمد عمومی (نزد خزانه‌داری کل کشور) واریز نماید.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۱/۱۰/۲۲ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

بند (ی) به شرح ذیل اصلاح گردید:

ی- به دولت اجازه داده می‌شود بابت خروج مسافر از مرزهای هوایی برای نوبت اول در هر سال یکصد هزار (۱۰۰/۰۰۰) ریال و برای نوبت‌های بعدی در همان سال مبلغ یکصد و پنجاه هزار (۱۵۰/۰۰۰) ریال و از مرزهای دریایی و زمینی مبلغ سی هزار (۳۰/۰۰۰) ریال از مسافران دریافت و به حساب درآمد عمومی (نزد خزانه‌داری کل کشور) واریز نماید. تغییرات این مبلغ هر سه سال یک بار با توجه به نرخ تورم با تصویب هیئت وزیران تعیین می‌گردد.

امام خمینی (ره):

وازشورای محترم نگهبان می خواهم و توصیه می کنم، چه در نسل حاضر و
چه در نسل های آینده که با کمال دقت و قدرت و طایف اسلامی و ملی خود
را ایا فو تحت تاثیر بیج قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و
قانون اساسی بدون بیج ملاحظه ای جلوگیری نمایند.

(صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

بزو هشدده شورای نگهبان

آدرس: تهران، خیابان شهید سپهبد
قرنی، کوچه خسرو، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۴۶۳ - ۱۳۱۴۵
تلفکس: ۰۲۱ - ۸۸۳۲۵۰۴۵
info@shora-rc.ir
www.shora-rc.ir